

S—AR:

Prekmurje.

enega onih naših krasnih vinorodnih gričev, ki se imenujejo Slovenske gorice, sem v letošnjih počitnicah mnogokrat opazoval naše severne obmejne kraje. Diven je bil pogled proti jugu in zapadu: en griček bolj prijazen kakor drugi, na vsakem vinograd pri vinogradu, vsi kar posejani z vinskimi hrami. Poezija teh krajev pa je v neprestanem klopotanju klopotcev, ki daje pokrajini svoj posebni značaj.

Vasice se nahajajo samo v dolinicah med griči. Kdo še ni slišal o Jeruzalemu, skoro svetovno znanem griču, ki rodi najboljše vino, kdo še ne o malem Cerovcu, rojstnem kraju ilirskega pesnika Stanka Vraza? Samo solnce, sama toplota, samo petje, sama radost je v teh krajih...

Pogled pa mi je uhajal proti severu — zagledal sem državno mejo Muro in tam preko mesto Radgona, ki je sedaj že v republiki Avstriji. Mimo Radgone priteče reka Mura, ki je odtod dalje prej bila meja med Avstrijo in Ogrsko. Dandanes ne tvori več nikakršne meje, zakaj Slovenci ne prebivajo samo na Murskem polju, oni živijo tudi preko Mure — v pokrajini, ki jo imenujemo Prekmurje.

Prekmurje je ravan, v primeri z lepimi vinskimi griči na prvi pogled pusta in enolična; samo tam na obzorju se dvigajo nizki hribi, ki tvorijo sedanjo državno mejo. Vzhodni in jugovzhodni del pokrajine pa se izgublja v velikansko Ogrsko ravnino. V to Prekmurje sem napravil letos s starši izlet.

Iz znanega kopališča Slatine Radenci, ki stoji na severnem obronku Slovenskih goric, smo hodili kake pol ure že po produ do reke Mure; mosta čez reko ni, pač pa je dober in trden brod, ki prevaža ljudi, pa tudi vozove in živino. Mostov čez Muro sploh ni, kar kaže, kako je bilo naše Prekmurje popolnoma odrezano od Štajerske. Prometa ni bilo nikakršnega, Avstrija ni trpela, da bi se Slovenci obiskavali. Naša država gradi krasen nov most blizu Veržēja na Murskem polju pri vasi Dokažovje, gradi ga oddelek vojakov pionirjev; ta most je sedaj že dograjen.

Brodnik, ki nas je prepeljal, je rodom Prekmurec in je govoril z nami v svojem prekmurskem narečju. Bili smo že v Prekmurju.

Po široki, lepi cesti, kakršnih vidimo lahko največ na Ogrskem, smo hodili: na obeh straneh samo polje, posebno žitno in koruzno, brez drevja. Med drevjem se nahajajo v Prekmurju kraji. — Prva velika vas je *Tišina*, ne vas, po naše skoro mesto. Hiše lepo zgrajene, vse z opeko krite, vrtovi lepi; sredi vasi je velika katoliška cerkev z župniščem. Na šoli je sedaj samoslovenski napis. Sredi vasi med visokim drevjem je stari grad grofice *Bathianyjev*, ki pa je sedaj pod državnim sekvestrom. Vsi sedaj svobodni kmetje so bili prej tlačani te grofovske rodovine. *Tišina* je vsa v drevju, kakor bi bila v gaju.

Hodili smo eno uro med samim rodovitnim poljem, nikjer nobena drevesa več, nikjer vasi. Šli smo še dve uri — še po samoti, po veliki ravnici. Samo tam daleč ob *Muri* smo videli cigansko vas. Ti cigani, ki so prej živeli od plenitve in kraje, so se vendar začeli nekoliko pečati s poljedelstvom. — Sama samota. Kako drugačen je značaj te pokrajine od značaja sosednjih Slovenskih goric: tam obljudenost, veselje, delo, vino — tu samota, neka turobna tišina, jako redke vasi. — To je napravila stoletna nasilna državna delitev v istem narodu.

Murska Sobota; Aleksandrova cesta.

Končno po triurni hoji smo zagledali od daleč v drevju glavno središče Prekmurja — *Mursko Soboto*. Vhod v mesto tvori — kakor v vseh madžarskih mestih — dolg raven in širok drevored. Mesto je precej majhno, a ne skupaj stisnjeno, ampak ima značaj velike vasi:

ulice so po madžarskem načinu široke in dolge. — Mesto ima rimskokat. cerkev, protestantsko cerkev in židovsko sinagogo. Prebivalstvo je torej po veri jako pomešano. — Poleg večine Slovencev je v mestu mnogo Madžarov, pa tudi Nemcev. — Poleg slovenske državne osnovne šole ima Murska Sobota tudi meščansko šolo in gimnazijo, ki jo je pred dvema letoma otvorila naša država. Prej Slovenci tam sploh niso imeli slovenske šole.

Kakor v skoro vsakem kraju na Madžarskem, tako je tudi tu krasen, velikanski grad grofa Szaparyja z razkošnim parkom. Ogleдали smo si vse notranje prostore, za kar smo rabili nekoliko ur. Grad je poln starinskih dragocenosti, v opravi pa kaže znake razkošnega življenja madžarske grofovske rodovine. Grof živi v inozemstvu. Grad je pod državnim sekvestrom, park je odprto izprehajališče za meščane. Prej je bilo navadnim ljudem zabranjeno stopiti v park.

Grad grofa Szaparyja v Murski Soboti.

Murska Sobota nima nobene železniške zveze z našimi kraji. Sedaj je železnica v načrtu in spomladi bodo začeli graditi železnico Ormož—Ljutomer—Murska Sobota, ki je za naše Prekmurce življenjskega pomena. Sedaj žive takorekoč odrezani od sveta. — Kolodvor mesto ima, a zveza med Mursko Soboto in zadnjo postajo v naši državi **H o d o š** deluje le dvakrat na teden.

Drugi dan smo se vrnili zopet čez Muro v Radence; sedaj smo šele vedeli ceniti, kaj je in kaj še bo dala Jugoslavija našim zapuščenim Prekmurcem.

Poleg Murske Sobote naj omenim še nekoliko znamenitejših krajev! Vzhodno od že omenjenega Dokležovja in jugovzhodno od Murske Sobote se nahaja vas **Beltinci**, znamenita zaradi starinskega gradu. Blizu Beltincev se nahaja vas **Bratanci**. Pripovedka tamošnjih

prebivalcev »Kmet, ki je zemljo podá ra o« se nahaja v čitanki za V. gimnazijski razred.

Mesto Dolnja Lendava nima za Prekmurje take važnosti kot Murska Sobota. V Dolnji Lendavi, ki je prav lepa in vabljiva, imajo slovensko državno osnovno in meščansko šolo.

Dolnja Lendava.

Sedaj bom podal še splošen pregled Prekmurja. Vse Prekmurje ima 943 km². Prebivalstvo šteje okolo 91.000, na km² pride približno 97 oseb. Prekmurje je torej ena najgostejše naseljenih pokrajin Slovenije. Glede narodnosti je večina slovenska, poleg meščanskih Madžarov imamo v obmejnih vaseh okolo 15.000 Madžarov. — Z ozirom na vero je 71% katolikov, 28% protestantov in 1% židov ter drugih veroizpovedovanj.

Prekmurci govore svoje prekmursko narečje, za nas skoro bolj nerazumljivo kot srbskohrvatski jezik. Književne slovenščine, ki se je dosedaj niso mogli učiti, se bodo lahko naučili v šolah.

Ljudstvo, ki tam prebiva, je sedaj po stoletnem trpljenju in tlačanstvu madžarskih grofov deležno svobode, ki iz sužnjev in robov vzgoji ponosne državljane velike in mogočne Jugoslavije!